

ontelbare andere dwaalsterren, die zich in vliegende vaart om andere zonnen wentelen, het leven ontstond. Gezegevierd ook op onze planeet, toen in de worsteling met den bittersten nood uit het diep de mensch zich ontwikkelde; gezegevierd, toen hoog in het Noorden de ijstijd den Germaan schiep. Het heeft zijn allergrootste overwinning op deze aarde behaald, toen in het oosten de ware held van het licht, Jezus Christus, het woord der liefde leerde. Nog eenmaal heeft het overwonnen, toen Luther de krachten van het Noorden bevrijdde, toen aan Englands kust de Spaansche Armada verging en Gustaaf Adolf de kluisers brak, die de duisternis gesmeed had voor de zonen van het licht. En steeds verder zal het worstelen en zegevieren tot in eeuwigheid.

Een voorbeeld als dit is voldoende, om te bewijzen, dat het godsdienstig element van dit boek zonder eenige betekenissen is. We staan hier voor de gewone begripsverwarring van den modernen roman, (men lette eens op de details van dit stuk) en voor een der vele zonderlinge effecten, waarover we pas in den breede hebben gesproken. Als niet deze schijn-glans over het geheel was gelegd, zou het beeld zeker aan kracht gewonnen hebben.

Overigens spreken we gaarna onze waardeering uit voor dit boek. Het heeft een positieve bedoeling, heeft ook een lijn, en, bij alle felheid van kleur, is het toch nimmer sensueel. Integendeel, de zonde staat grimmig-zwart van vale ellende in deze bladzijden voor ons. Natuurlijk is 't verhaal niet voor te jonge menschen, en dus geen huiskamerlectuur. Voor hen ligt ook in de „religiositeit“ iets zeer bedenkelijks. Voor anderen echter kan het boek iets zijn en in 't bijzonder voor hen, die Helmut Harring's strijd tegen het drankmisbruik voeren. Want artistiek is deze roman zeker, maar propagandistisch toch in de allereerste plaats.

C. T.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Pers-stemmen.

Dr Gunning en de „Gemeenschapsbeweging“.

Over de „Gemeenschapsbeweging“ in Duitschland wordt nog steeds verschillend geoordeeld. Sommigen letten uitsluitend op haar excessen (buitensporigheden). Anderen meenen, dat ze een heilzame reactie is tegen de dorheid en doodscheit, welke vele Duitse kerken tot een kerkhof, zij het ook met bloemen versierd en met mausolea verrijkt, maakt.

Dr J. H. Gunning J.Hz. heeft een reis gemaakt naar Wurtemberg, het centrum der „Gemeenschapsbeweging“. In „Stemmen des Tijds“ verhaalt hij van een der leiders der beweging, Friedrich Stanger van Möttlingen.

Eerst vergelijkt hij hem met Blumhardt, den profet dezer beweging.

Toen de roem van Blumhardt als man des gebeds, die voor honderden zieken naar lichaam en geest het middel ter genezing werd, tot ver buiten de grenzen van zijn gemeente en van zijn land was doorgedrongen, stroomden velen naar Möttlingen, precies zooals het tegenwoordig weer geschiedt. De toestanden op economisch, sociaal en politiek gebied zijn veranderd, en er is een ontzaglijk groot verschil tusschen den fijn-beschaafden, algemeen-ontwikkelde Blumhardt en den ongeletterden, weinig-ontwikkelde, in den grond kinderlijken Stanger — maar God is De-zelfde gebleven, en Hij, die zich Zijne verschillende instrumenten weet te kiezen om Zijne wonderen van genade en ontferming onder de menschen te verrichten, doet ook in onze dagen groote dingen door den onaanzienlijken „Friederik van Möttlingen“.

En dan over Friedrich Stanger:

Friedrich Stanger werd den 5den Februari 1855 in een armzalig huisje te Möttlingen geboren. Het staat er nog, maar is onbewoond en ook onbewoonbaar; het dreigt ineen te storten en ik hoop maar dat zijne verdeders het niet zullen aankopen om er een soort bedevaartstempel van te gaan maken, wanneer de oude man er niet meer wezen zal. Zij doen reeds bij zijn leven veel te veel aan afgoderij met zijn persoon.

Zijn vader was een dronkaard, die in delirium gestorven is en „Friederik“ hoorde thuis nooit anders dan schimpen en schelden op de „fijne“ Stundisten. Als jongen van elf jaar had hij een poosje nog al indrukken van deze pietisten, maar na zijn kerkelijke aanneming, die in Duitschland gewoonlijk op het 13e, 14e jaar plaats grijpt, keerde hij beslist zich van alle godsaverting af. Hij werkte een tijdlang op een der talrijke goudsmidsfabrieken van 'naburige Pforzheim, kwam daarna in dienst bij een paardenhandelaar en ontwikkelde zich meer en meer tot een goddeloos spotter en een woesten dronkaard. Een 25 Liter bier kon hij op één dag plaats bezorgen in een maag, zooals alleen Duitschers dien onder dagelijkse „oefening“ kunnen verkrijgen, maar toch ook daár te lande niet straffeloos. In zijn logge, jichtige, waterzuchtige lichaam en in zijn verzwakte hersenen, die hem veel denken en alle studeeren onmogelijk maken, draagt hij tot op dit oogenblik de gevolgen van erfelijke belasting en persoonlijke zonde.

Zijn leven, evenals dat van John Bunyan en zoo menig ander kind van God, was een voortdurend worstelen om vrij te worden van Satans slaven dienst en van zich-verzetten tegen de roepstemmen Gods. Ook na zijn huwelijk, in 1881 met een vrouw gesloten, die evenmin als hij den Heere kende, bleef hij drinken en

zwetsen tegen de vromen, maar de genade liet hem niet los. Af en toe had hij een diep gevoel van ellende en riep hij tot God; gezichten en visioenen van allerlei aard vielen hem ten deel, aan roepstemmen tot bekeering ontbrak het hem niet, en eindelijk moest ook dit harde hart breken onder de liefde van Christus, die al zoo lang hem gezocht had. Hoe vaak had hij verlangd naar de hulp van een waarachtigen Christen, die hem helpen kon! Ook zijne geschiedenis is weer een aanmaning te meer tot allen, die God vrezen, om toch voor Hem te komen en de hand te bieden aan de zulk, die wankelen ten doode. Wie door Jezus gevonden is, moet anderen helpen om Hem te vinden. Gered om te redden!

Zoodra hij zich tot den levenden God bekeerd had, ging de drank er aan en richtte zich zijn medelijdend hart (want dat had hij) tot de diepst-gezonkenen. Straat-arm en nog bovendien zuchtend onder allerlei schuld, zocht hij in een étuisfabriek een stuk brood te verdienen, maar zijn toenemende licht maakte het hem onmogelijk daar te blijven. Lichamelijk was hij een wrak, een toonbeeld van ellende, maar al aanstands werd deze ziekelijke man door den Heer gebruikt om zieken te genezen. Hij heeft onmiskenbaar van God de gave der gezondmaking gekregen. Evenals Blumhardt zijn er velen, voor wie hij het middel is geworden tot geestelijke en lichamelijke genezing.

Het oordeel van Dr Gunning over deze beweging en haar profet is zeer mild, hoewel hij het oog niet sluit voor het onbehulpens en gebrekkige in beide.

Naar ons gevoelen ligt er in deze beweging meer ongezonds, dan Dr Gunning erin heeft ontdekt.

Wij zouden niet durven beweren, dat het zogenaamde charisma der gezondmaking niets anders dan een vorm van suggestie is, ofschoon wij ons kunnen voorstellen, dat iemand redeneert: of ik door suggestie of door medicijnen gezond word is mij hetzelfde en wij aan den anderen kant meenen, dat gebed en geloof in tijden van krankheid bij ons tijdens krankheid een veel te geringe plaats innemen en hun kracht tot lichamelijke genezing door onze overdreven nuchterheid en ons alles willend begripen intellectualisme wordt onderschat.

Dan — die genezings„wonderen“ zijn voor ons het voornaamste niet in de „gemeenschapsbeweging“.

Het komt aan op de hogere geestelijke factoren, welke daarin werken. Daaromtrent zijn onze inlichtingen nog te schaarsch om ons aan een definitief oordeel te wagen. Men zou ter plaatse een onderzoek moeten instellen. Wel geloof ik, dat we hierop mogen toepassen: verderf het niet, want er ligt een zegen in. Een zegen voor Duitschland althans.

PERS-SCHOUW.

De letter van artikel 79.

Ten vervolge op wat we in deze rubriek eilerden met betrekking tot de toepassing van de kerkorde (speciaal art. 79) in het conflict-Geelkerken, geven we hier een uitspraak van prof. Bouwman in „De Bazuin“:

Het tweede bezwaar is, dat de kerkeraadsleden zijn afgezet door de Synode. Dat lichaam was geheel onbevoegd, zoo zegt men. De ouderlingen en diakenen zijn gekozen door de gemeente, en alleen de gemeente bezit het recht om ook de ontrouwen af te zetten. En bovendien, Art. 79 der kerkordening zegt duidelijk, dat „de ouderlingen en diakenen berispt worden door het voorgaand oordeel des kerkeraads derzelven en de naastelagen gemeente in hunnen dienst geschorst of daarvan afgezet worden“. Naar de letter van Art. 79 moeten dus, zoo zegt men, de ouderlingen en diakenen niet door een synode, maar door den plaatselijken kerkeraad met behulp van den genabuurden kerkeraad zoo noodig worden geschorst of afgezet, en wanneer de synode zulks doet is dat een overschrijding van haar macht.

Zooals wij vroeger dit reeds meer breedvoerig hebben uiteengezet berust deze gedachte op misverstand. Immers Art. 79 kon in het gegeven geval niet zonder meer naar de letter worden toegepast. De kerkeraad van Amsterdam-Zuid kon in deze zaak niet optreden, omdat hij in meerderheid schismatiek geworden was. Naar de eerste rechtsbeginselen kan iemand, die aangeklaagd wordt, niet over zich zelf een oordeel vellen, maar moet het oordeel van den bevoegden rechter over zich laten gaan. En omdat de plaatselijke kerkeraad uitgeschakeld was kon ook de genabuurde kerk niet mede optreden, en was het noodig, dat het kerkverband als rechter optrad. Het getrouw gebleven deel der gemeente kon ook niet handelend optreden, vóór over den bestaanden kerkeraad een oordeel was uitgesproken. Zij moeten het gezag van den kerkeraad erkennen zoolang de kerkeraad kerkeraad is. Daarom moeten de kerken in meerdere vergadering, die groepen zijn te waken voor de rechten der gemeente en de handhaving van de verordeningen Gods, een uitspraak doen over de houding der zich verzettende ouderlingen en diakenen, vóór de gemeente kon optreden om te handelen over de rechte instelling der kerk.

Over Exegese en Historie.

Dr H. W. v. d. Vaart Smit heeft in „Geref. Theol. Tijdschrift“ een artikel geschreven, waarin hij tegen de Geelkerken de uitspraak van de synode van Assen, juist om haar wetenschappelijke waarde, verdedigt.

Eerst heeft hij het o.m. over de kwestie, of, en in hoeverre de exegese „vrij“ moet zijn; men herinnert zich, dat de Geelkerken om de vrijheid van exegese beweert gestreden te hebben tegen Assen. Dr v. d. V. S. merkt op:

Daarom is er een zekere vrijheid van exegese noodig

en mogelijk, een vrijheid die een concessie is aan de gebrekkigheid van ons inzicht.

Maar deze vrijheid is toch maar zeer betrekkelijk. Vooreerst staat niemand op zichzelf en behoort niemand op zichzelf te staan. Niemand onzer begint voor het eerst met de exegese van eenige plaats der Schrift. Wij hebben de plicht Christelijk-historisch of liever historisch-Christelijk te zijn in de exegese der Heilige Schrift. Er is een traditie, die gegrond is op en voortvloeit uit de Schrift. En dit geldt te sterker waar deze traditie, deze geschiedenis van dogma en exegese, vol is van het getuigenis van den Heiligen Geest. Het geloof, hetwelk ook insluit het geloof in den Heiligen Geest, verplicht en leidt trouwens vanzelf tot historisch-zin. Er ligt in de vruchten der historie een zekere objectiviteit, die de subjectiviteit bindt en haar vrijheid leidt.

Nader op dien eisch tot vrijmaking der exegese ingaande, herinnert dr v. d. V. S. aan wat dr Severijns zeide, toen deze opmerkte:

„Inderdaad heeft de Geelkerken noch eenig beslist geloofstandpunt verdedigd tegenover de belijdenis der Gereformeerde kerken noch een welgeargumenteerd wetenschappelijk inzicht ontwikkeld, dat eenig nieuw licht kon werpen op het theologisch terrein en op zich zelf onderwerp van beschouwing kon zijn, zelfs niet op het punt in kwestie, de exegese van Genesis 2 en 3.“

Hieraan knoopt dr v. d. V. S. deze nuchtere, en daarom juist scherpe opmerking vast:

Inderdaad, het is onbegrijpelijk, hoe iemand als de Geelkerken zijn levenspositie en nog meer eigen levensarbeid alsmede de rust van de heele kerkelijke wereld wagen kon en wagen wilde voor iets, dat op zichzelf toch zoo volkomen inhoudloos is als de eisch der vrijheid (voor wie? en waartoe?) om disputabel te stellen of de boom der kennis des goeds en des kwaads, de boom des levens en de slang met haar spreken zintuigelijk waarneembare realiteiten waartoe. Hoe verder men van deze historie af zal staan, hoe onbegrijpelijker 't worden zal, althans indien men alleen let op den inhoud van de gepubliceerde stukken. Voor zichzelf begeerde de Geelkerken deze vrijheid niet. Hij had immers geen enkel (geloofs)-bezwaar tegen de gangbare opvatting en een andere exegese had hij niet, gelijk hij verklaarde. Hij vroeg die vrijheid in het algemeen. Maar voor wie ter wereld vroeg hij die vrijheid dan? Voor niemand, die ze vroeg. Het is een anomalie.

Vervolgens vraagt dr v. d. V. S.: ging het echter wel waarlijk voor of tegen de vrijheid van exegese? Hij schaaft zich onvoorwaardelijk aan de zijde van hen, die deze bewering onwaar achten:

Dan dient eerst opgemerkt te worden, dat om vrijheid der exegese gevraagd werd, doch dat hier niet de exegese en niet de vrijheid van exegese in geding was. Ging het werkelijk om vrijheid van exegese, zoo zou er een andere exegese geweest zijn, die eerst vanzelf en zonder strijd op grond van de Schrift zich aanbood en die daarna dan wellicht wel in strijd zou kunnen gekomen zijn met andere opvattingen doch dan eenerzijds dien strijd ook waard geweest zou zijn en anderzijds nooit zulk een strijd gewekt zou hebben. Een werkelijke exegese heeft nog steeds ontmoet en zal steeds ontmoeten een werkelijke vrijheid van exegese. En ook, voor een werkelijke exegetische kwestie heeft niemand zijn levensstaak en levensarbeid veil. Bij de exegese kan men 't immers goed, maar men kan 't ook mis hebben. En dit bewustzijn doet hij voor liefde voor een eigen vinding op exegetisch gebied, toch steeds de mogelijkheid stellen, dat een andere exegese beter is en hij bestudeering zich als het bewijst. De exegese heeft geen martelaars.

Dat hier dan ook van iets anders dan van exegese en vrijheid van exegese sprake was, heeft dr Geelkerken zelf gevoeld en uitgesproken, toen hij de zoo de aandacht trekkende woorden (als ondertitel van een zijner brochures, 1926) lanceerde: „mechanische binding of organische vrijheid“. Deze als leuze pakkende woorden worden hier immers in geheel andere zin gebruikt, dan in de theologie, welke van mechanische en organische inspiratie spreekt. „Mechanische binding of organische vrijheid“, hoe zeer ook in klank gelijkende op de terminologie aangaande de inspiratie, duidt bij de Geelkerken aan, dat hij niet mechanisch gebonden wil zijn aan de „traditionele opvatting“ der geschiedenis van den val des menschen, doch tegenover deze opvatting organisch vrij wil zijn. Hiermee zijn wij natuurlijk buiten het terrein der exegese gekomen en staan wij in plaats van op het terrein der vrijheid van de exegese, op het terrein van de wereldbeschouwing en levenshouding.

Wat dan de kwestie wel was, zegt dr v. d. V. S. aldus:

En hiermee komen we tot de conclusie, dat de Geelkerken vraag om vrijheid van exegese, eigenlijk en in den waren zin een vraag om vrijheid was tot een andere historie-opvatting, vraag om vrijheid ten opzichte van de eenige Schriftuurlijke historie-opvatting.

Dat dan ook de synode aan de vrijheid, zooals een wezenlijk gereformeerd mensch ze begeert, ook maar een stroobreed in den weg legde, ontken de auteurs aldus:

Gelukkig sneed de synode de vrijheid om de geschiedenis der Schrift tot ideeële werkelijkheid te verlichtigen, resoluut af. Er was ook niet anders te verwachten. En het mocht niet anders. Ging hier de deur tot zulk een vrijheid open, dan was in beginsel openbaring en Schrift vereenzelvigd, dan was er geen openbaring in de geschiedenis, geen historische openbaring meer, dan zou eigenlijk het begrip openbaring zelf in pantheïstischen, monistischen zin aangetast worden zijn en ging het den weg op, die in de filosofie van Kant naar Hegel en verder heeft geleid.

Natuurlijk, niet vermetel met bewijs anderen kan zeggen, dat en onderscheid niet met zijn historische uitspraak.

Volstrekt. Het antwoord de vrijheid zelfde is.

Tot zoover kerken. In het ja, die in of anderen Philaethes gint midden

Een nieuw ik begrijp de besluiten Gereformeerde hebben noch Exegese niet geen Exegese boomen v.

Maar hee geleerd, da theolog v.

Tot op z absoluut vri per zegt: kenmerk v onwedergel bij de exe karakter. in de bedo gen Geest) overgelaten lige Schrift met de uits Dr Kuypér aan op de die haar it dit: „De B wetenschap schap tijdel tigen tact.

Kwesties al Het is daari „leeuw. Kb.“

Maar ho spoedig mo al moeten welke voor kerken van den naam geestelijke van deze v voorgrond heftige syn niet meer „sine ira“.

We moeten mogelijk bij kerken a meenen, dat schap onze lannen of nog altijd.

Want indie handeld, afge die dr G. te synode daart over Genesis wijze zijn gev Om nog over komen, deze en ander op, opvatting van hebben gehac exegetische g opvatten dan zegt dr v. v.

In de den Schrift klan bedoeld en nergens ste dagen ook weest zijn.

Nu, indie uitgemaakt, om eeniger ting aan te op een qua kwestie va welk terrein der evoluti agnosticism De quae indien het e alleen. En v zijn, dat his ken het or in Genesis bijv. 12 ur wonder blij en wordt door een king verklar zonder een derd.